

BİLGİ TOPLUMUNUN ELEŞTİRİSİ VE TÜRKİYE'DE MODERN EĞİTİMİN GERÇEKLEŞTİREMEDİKLERİ

Okan SARIGÖZ¹

Özet

Bu araştırmanın amacı, toplumsal ve kültürel değişim sürecinde olan Türkiye'deki, bilgi toplumu ve modern eğitim hakkında daha önce yapılan çalışmaları inceleyerek analizlerini yapmak ve modern eğitimin gerçekleştiremediği bazı eğitimsel konuları sentezleyerek temel yargılara varmaya çalışmaktır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada, bilgi toplumu ve modern eğitimin gerçekleştiremediği bazı temel konulara değinilmiştir. Nitel bir yaklaşımla yapılan araştırmada, öğrenci merkezli bir öğretim anlayışına geçilen Türkiye'de, eğitim-öğretimde fırsat eşitliği gibi hala düzeltilemeyen bazı eksiklikler vurgulanmak istenmiş ve eğitimdeki bu temel eksikliklerin farkına vardırıılarak, tüm dikkatler bu eksikliklerin üzerine çekilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bilgi Toplumu, Modern Eğitim, Modernleşme, Toplumsal Değişim.

CRITIQUE OF INFORMATION SOCIETY AND WHAT MODERN EDUCATION HAVE FAILED TO PERFORM IN TURKEY

Abstract

The purpose of this study is to go through and analyse the studies made before about information society and modern education in Turkey in the process of social and cultural change and to try to come to main conclusion by synthesising some issues that have failed to be performed by modern education. In line with this purpose, in this research, some basic issues that have failed to be performed by information society modern education are mentioned. In this survey which is performed with a qualitative approach, some deficiencies in training and education which still could not have been improved in Turkey which switched to a student-centered conception of teaching are tried to be underlined and by highlighting these basic deficiencies in education, it is tried to withdraw all the attention on these shortcomings.

Key Words: Information Society, Modern Education, Modernization, Social Upheaval.

Giriş

2000'li yılların başında sanayileşme sürecini tamamlayan toplumlar bir sonraki evre olan bilgi toplumu evresine geçmeye başladılar. Modern toplumlara ayak uydurabilmek ve bilgi toplumuna geçebilmek için, sanayi toplumu ile bilgi toplumu arasına sıkışmış olan Türkiye gibi ülkeler de sanayileşme sürecini ya da sanayi toplumu evresini tamamlayıp, bazı alanlarda atılımlar yaparak bilgi toplumu evresine geçmeye çalışmaktadırlar. Bilgi toplumuna geçiş yapabilmek ancak bilgi-teknoloji, kitle-iletişim, modern-sanayi, eğitim-öğretim gibi bazı alanlarda reformlar yaparak ve bazı temel alanlarda gelişmiş, modern ve çağdaş devletleri yakalayarak olabilir. Toplumlar ne kadar gelişirlerse gelişsinler, temel eksikliklerini tamamlamadıkları sürece sadece yüzeysel olarak bir gelişme gösterebilirler. Eğitim-öğretim ve sosyo-kültürel alanlarda kendini geliştiremeyen, teknolojik alanda modern çağı yakalayamayan toplumlar süreçlerini değiştirerek başka bir toplum adı altında basamak atlamış gibi görünseler de temel eksikleri olan ve giderilmesi gereken meselelerini çözüme kavuşturana kadar çağdaş

¹ Öğretim Görevlisi, Hakkari Üniversitesi, Eğitim Fakültesi okansarigoz@hakkari.edu.tr

toplumları takip edeceklerdir. Toplumlar çağdaş olarak kabul edilseler bile Eğitim-öğretim, kitle-iletişim, vb. alanlarda alt yapılarını oluşturmadıkça, eğitimdeki temel problemlerini çözüme kavuşturmadıkça yerinde sayacaklardır.

BİLGİ TOPLUMU

Bilgi toplumu aşaması “1950-1960’lı yıllarda, ABD, Japonya ve Batı Avrupa Ülkeleri gibi gelişmiş ülkelerde bilgi teknolojilerinin giderek artan bir şekilde kullanımıyla ortaya çıkmış bir aşamadır” (Aktan, vd. 1998: 119). Erkan’a göre Amerika Birleşik Devletleri 1967 yılında, sosyal gelirinin % 25’inin bilgi-iletişim, mal-hizmet üretimi ile işletme ve dağıtmadan toplandığını dolayısıyla toplum olarak ‘bilgi toplumu’ evresinde olduğu belirtmiştir (Erkan, 1998). Bilgi toplumu kavramını ilk olarak, Japon Yoneji Masuda, ‘Sanayi Sonrası Toplum Olarak Bilgi Toplumu’ (1981) adlı çalışmasıyla ortaya koymuştur. Son yüzyılda Japonya’nın elektronik sanayinde söz sahibi olmasından dolayı Japon bilim adamları özellikle de Masuda, günümüz çağdaş toplumlarına enformasyon toplumu (Information Society) demiş ve zamanla yeni oluşan toplumların tanımlanmasında bu kavram kullanılmıştır (Çoban, 1996: 11; Geray, 2003). Bilgi ya da enformasyon toplumu, “insanların yaşamlarını ilgilendiren çeşitli enformasyona kolayca erişebilmelerine, bu enformasyonu bilgiye dönüştürebilmelerine ve dolayısıyla da kendilerini geliştirebilmelerine olanak tanıyan bir toplum olarak tanımlanmaktadır” (Irzık, 2002: 6).

Bilgi toplumunun çıkış noktasına bakıldığında Koç vd.’e göre bilgi toplumuna geçen ilk ülke ABD olmuştur. İlk kez 1956 yılında ABD’de teknik ve yönetim alanlarda çalışan ve beyaz yakalılar diye adlandırılan görevliler, mavi yakalılar diye adlandırılan işçilere göre sayısal üstünlüğe sahip olmuştur (Koç, vd. 2006). Böylelikle “sanayi toplumunun mavi yakalı işgücü yavaş yavaş yerini beyaz yakalı işgücüne bırakmaya başlamıştır” (Kocacık, 2003: 189).

Artık tüm dünyada yeni bir toplum çağı olan ‘bilgi toplumu çağı’ ABD’de başlamış ve çok geçmeden, teknolojik olarak gelişimini ve devrini tamamlayan devletler de ABD’nin ardından yavaş yavaş bilgi toplumu çağına geçmeye başlamışlardır. Bilgi toplumuna geçmiş veya geçmek üzere olan ülkeler, bilgiyi yoktan var etmemişlerdir. Bilgi ilk insandan bu yana doğada zaten hep vardır sadece keşfedilmeyi bekliyordur. Ancak günümüzde bilgi ve bilginin gücü kitle iletişim teknolojisi araçlarıyla birleşince bilgi çağımızın en önemli objesi haline gelmiştir. Albayrak’a göre, bilgi insan bilincinde kendiliğinden doğar, sonra kendi kendine öğrenmesiyle ya da başkalarının öğretmesiyle emek verilerek edinilir. İlk çağ öncesi insanların bile kendilerine göre bilgileri vardır (Albayrak, 2006). Toplumlar bilgilerini çoğaltarak, nesillerden nesillere aktararak ve büyütüp, genişleterek kuramsal veya pratik olarak kullanırlar.

Bilgi toplumu aşaması, sanayi toplumu aşamasından sonra gelen aşamadır. Artık bilgi toplumunda sanayi toplumunda olduğu gibi sanayileşme veya fabrikalar kurma yoktur. Bilgi toplumunda daha çok yapılan, sanayi toplumuna daha yeni geçmekte olan toplumlara, sanayi kurmaları için yardım etmek bu toplumlara gerekli olan makinesel araçları yaptırmak, sonra bu makinelerin çalışması için gerekli bilgiyi elinde tutmak ve bu bilgileri yavaş yavaş ve parça parça satmaktır. Bilgi toplumları diğer toplumların sanayileşmesine yardım ediyorsa, buradaki en önemli nokta hala bilgi toplumlarının da sanayileşmeye ihtiyaçlarının olduğudur. Bir anlamda bilgi toplumu ile sanayi toplumu aslında iç içe ve birbirini tamamlayan bir yapı oluşturmaktadır.

Koç vd.’e göre gelecekteki bilgi toplumunun nasıl olacağı üzerine iki farklı varsayımdan söz edilmektedir. Birincisi bilgi toplumunun oluşturulmasında ve geliştirilmesinde maddi ürünlerin değil bilgiye dayalı ürünler üretimde etkili ve yönlendirici olacaktır. İkincisi ise sanayi toplumu modeli geliştirilerek gelecekteki toplum yapısı için model olabilecek ve tarihsel gelişmelerdeki benzerlikler adım adım incelenerek tanımlanabilecektir (Koç, vd. 2006). Bilgi, ekonominin başlıca hammaddesi ve en önemli ürünlerindedir. Stewart’a göre; Günümüzde zengin olabilmek için gerek duyulan sermaye; arazi, bedensel emek, imalat aletleri ve fabrikalar değildir. Bunların yerini günümüzde bilgi almış durumdadır (Aktan, vd. 1998: 118).

Bilgi toplumunda, sanayi toplumlarında olduğu gibi maddi güç ön planda değil bilgi ön plandadır. Bu bilginin satılmasıyla maddi güç elde edilecektir. Kumon bu konuda; bilgi toplumu, sanayi öncesi veya sanayi toplumunun maddi gücüyle değil zeki insanların akıl gücüyle kurulabilir (Kumon, 1992) demektedir. Bilgi toplumunda beyaz yakalı dediğimiz bilim adamları işe yarar mevcut bilgiyi üretecekler, mavi yakalı dediğimiz

işçiler ise verilen bu bilgiler doğrultusunda çalışarak bir anlamda sanayi toplumunun makineleri ile bilgi toplumunun bilgilerini birleştireceklerdir. Drucker'e göre, beden işçiliği yerini artık bilgi işçiliğine bırakacaktır (Drucker, 1993).

Bilgi toplumunun en önemli bilgi dağıtıcısı, toplayıcısı ve yayıcısı tabii ki internet ve bilgisayarlardır. Artık arama motorlarındaki sitelerin çoğu abonelik istemektedir ve bu sitelere belirli bir miktar abonelik bedeli ödedikten sonra ancak bu sitelerden bilgiye ulaşılabilir. Günümüzde en basit yolla bilgi satışı bu şekilde gerçekleştirilmektedir.

Bell, bilgi toplumunun beş boyutu bulunduğunu belirterek, söz konusu özellikleri farklı bir sınıflama ile ele almaktadır. Birinci, boyut, mal üretiminden hizmet sektörüne doğru bir değişimin yaşandığı 'ekonomi' boyutudur. İkinci boyut, 'çalışma alanı' içinde ortaya çıkan ve yapılan işin türünde, teknik ve profesyonel sınıfın üstünlüğü boyutudur. Üçüncü boyut, sanayi sonrası toplumun, toplum için gerekli yeniliklerin sağlanmasında ve siyasal kararların alınmasında 'kuramsal bilginin merkezi rol alması' boyutudur. Dördüncü boyut, 'teknoloji ve teknolojik değerlerin kontrolü' anlamında geleceğe yönelik boyuttur. Beşinci ve son boyut ise, 'karar almayı' ve yeni bir 'entelektüel teknolojinin yaratılmasını' içeren boyuttur (Poloma, 1993: 327).

BİLGİ TOPLUMUNDA TEKNOLOJİ

Bilgi toplumunda teknoloji, bilginin paylaşılmasını ve sanayi alanındaki "yeni gelişmelerin daha önceki bilgilerle birleştirilip tamamlanmasını sağlamıştır. Bu üretime yansımış ve üretimde daha çok uzmanlaşmayı meydana gelmiştir. Bununla birlikte sanayi toplumunda bilgi somut düzeydedir ve fayda sağladığı oranda değerlidir" (Çötök, 2006: 36). Teknolojinin hızla gelişmesi, tüm değişmelerin bir takım toplumsal ve sosyal temellerini de yeniden oluşturmaktadır. "Bilgi toplumundaki değişimler toplumların sınıf yapısını da etkilemiştir. Bilgi toplumunda hızla gelişen teknoloji, kültürel olarak bir üst yapının ortaya çıkmasını da sağlamıştır" (Zijderfeld, 1985: 131).

Bilgi ve iletişim teknolojileri 1960'lardan sonra önem kazanmaya başlamıştır. Törenli'ye göre, bilgi ve iletişim teknolojileri ağırlığını bilgi sektörünün içinde tanımlayabileceğimiz otomatik kontrol, bilgisayarlı üretim, elektronik teknolojisi, telekomünikasyon teknolojileri, üretimde robotlaşma, sibernetik, vb. alanlardaki gelişmelere verir (Törenli, 2004). Bilgi teknolojisi denilince, modern teknolojinin ürünü olarak ilk akla gelen tabii ki bilgisayar olmaktadır. Bilgi, telefonların ve bilgisayarların icadından sonra hızlı bir şekilde bu araçlar aracılığıyla işlenip, toplanıp istenilen yerlere dağıtılmaktadır. Bilgisayarlarla birlikte istenen bilgileri, istenildiği kadar depolayabilen, bunları işleyebilen buradan yeni bilgiler üreten bilişim teknolojileri sayesinde insanoğlu, hem yaratıcılığıyla yeni ürünler ortaya koyarken, hem de mevcut oluşan sorunlara artık teknoloji sayesinde çözüm bulabilmektedir.

Cenevre'de 2003 yılında yapılan "World Summit on the Information Society" Dünya Bilgi Toplumu Zirvesi adlı panelde, bilgi teknolojileri ile bilgi ekonomisi üzerinde durularak, bilişim teknolojilerinin kullanım alanlarının arttırılması ve bu konuda geri kalmış devletlere yardım edilerek, 'tüm dünya devletlerinin teknolojiyi kullanarak bilgi toplumuna geçmesi' üzerinde durulmuştur (World Summit on the Information Society, 2003).

Bilgisayarların internet aracılığıyla bilgiyi anında dünyanın birçok yerine yayabilmesi, aynı zamanda bilginin çok hızlı bir şekilde aktararak yayılmasına ve bu bilgiye ihtiyacı olanların da anında bilgi veya bilgilere ulaşmasını sağlamaktadır.

Sanayi toplumlarında olduğu gibi bilgi toplumlarında da çalışanları fabrika gibi belirli bir yerde belirli zamanlarda fiziki veya beden gücü kullanarak üretim sürecine dâhil etmek pek uygun olmamaktadır. Çünkü bilgi toplumu çalışanları zaman ve mekân sınırlaması olmaksızın her hangi bir zamanda her hangi bir yerde bilgi ve iletişim teknolojilerine ulaşabildikleri sürece, bilgi üretme sürecine etkin olarak katılabilmektedirler. Yani insanlar buldukları yerden bilgi iletişim teknolojileri sayesinde başka bir yerdeki kişilerle çok rahat bir şekilde anında iletişim kurabilmekte ve fikir alışverişinde bulunabilmektedirler.

BİLGİ TOPLUMUNDA EKONOMİ

Bilgi toplumu ülkeleri sadece teorik bilgileri üretmektedirler bu nedenle bu toplumlar bilgide üretici ancak geri kalan temel alanlarda tüketici toplum durumundadırlar. Bilgi toplumları kuramsal bilgi

ürettiklerinden gerekli temel bilgiye sahip olmakta ancak yaşam için geriye kalan tarımsallaşma, endüstrileşme, fabrikalaşma vb. alanlarda gelişme göstermeyip bu alanlardaki ihtiyaçlarını bilgi toplumuna geçememiş olan sanayi toplumlarından karşılamaktadırlar.

Masuda'ya göre, bir toplum, sosyal teknoloji adını verdiği bir teknoloji boyutunda yeni bir teknoloji değişikliği meydana getirirse farklı bir toplumsal yapıya dönüşür (Çelik, 2004). Francis Bacon'a göre ise 'bilgi güç'tür (Cleveland, 1985: 188). Günümüzde "araştırmaya, bilim ve teknolojiye yapılan yatırım en karlı yatırım şekli sayılmaktadır" (Aktan, vd. 1998: 120). Bilgi çağına geçişle, artık fabrikalaşmanın bittiğini fabrikaların yerini, bilgi iletişim teknolojilerinin aldığını söylesek de, asıl olan fabrikaların artık insan gücüyle değil teknolojik ve dijital güçle çalışmasıdır. Artık enformasyon devrinde, sanayi devrinde olduğu gibi insanlar fabrikalarda makinelerin başında durmamakta, makineler artık otomatik olarak kendi kendine çalışıp iş üretebilmektedirler. "İşyerlerinde çalıştırılmak için gerekli kalifiye elemanlar ise firmalar tarafından gerekli meslek içi eğitim dersleri verilerek yetiştirilmektedir" (Kurtulmuş, 1996: 225).

Ülkemiz Tarım Bakanlığı da tarımdaki gelişmeleri ya da gelişmelerin teknolojik olarak hız kazanmasını bilgi toplumlarından beklemektedir. Türkiye Tarım Bakanlığı, üretimin çeşitlendirilmesi, artırılması, pazarlama kanallarının oluşturulması, iç ve dış ticarete rekabet gücünün artırılması, çiftçinin refah düzeyinin yükseltilmesi, tarımsal sanayinin geliştirilmesi ve kurumlar arası koordinasyonun artırılması bilgi çağının gereğidir (Türkiye Tarım Bakanlığı, 2009) diyerek bilgi toplumundan tarımla ve ziraatla ilgili teknolojik destek istemektedir.

Erkan, bilgi toplumunun ekonomisinde mevcut şirketlerin özelliklerini şöyle sıralamaktadır: 1. Sanayi toplumunda imalat ve sanayi ön plana çıkarken bilgi toplumunun etkisiyle şimdi tarım, sanayi ve hizmetler şeklinde üçlü bir endüstriyel yapı doğmuştur. Bilgi toplumunda bilgi endüstrileri doğmuş ve dördüncü sektör olarak devreye girmiştir. Sanayi toplumunda maddi üretimi, işbölümünü getirmiş üretim ve tüketimi birbirinden ayırmıştır. 2. Bilgi toplumunda müşterek üretim ön plana çıkmakta ve paylaşım kullanımla gerçekleşmektedir. Sanayi toplumunda mal ve hizmetlerin arz ve talebine dayalı fiyat mekanizması oluşurken bilgi toplumunda gelecekteki amaçların gerçekleştirilmesi için bilgi kullanımı gündeme gelmektedir. 3. Sanayi toplumunda işletmeler sosyo-ekonomik sürecin en önemli öznesi iken; bilgi toplumunda gönüllü topluluklar sosyo ekonomik sürecin öznesi durumuna gelmektedir. Sanayi toplumunda özel mülkiyet, rekabet ve kar maksimizasyonu ön plana çıkarken; Bilgi toplumunda müşterek katılım ve sosyal yarar belirleyici olmaktadır (Erkan, 1992).

Bilgi toplumunda ekonomik yapının en büyük özelliği mal üretiminden hizmet üretimine doğru bir kaymanın görülmesidir. Hizmet sektörü tüm ekonomilerde her zaman mevcuttur. Ancak sanayi toplumundaki hizmetlerin niteliği daha çok yerel ve mal üretimine yardımcı konumdadır. Sanayi sonrası toplumlarda ise, Akın'a göre, eğitim, sağlık, sosyal hizmetler, insani hizmetler, bilgisayar, sistem analizi, bilimsel AR-GE gibi mesleki hizmetler yoğunluk kazanmaktadır. Bu nedenle bilgi toplumunun oluşmasında belli sektörlerin yükselişi önemli rol oynamıştır (Akın, 2006).

Sanayi toplumlarında kişilerin yer bulma, ham madde bulma, işçi bulma, iş üretme kaygıları varken, bilgi toplumlarında bilgiyi üretebilmek için yere, ham maddeye, işçiye ihtiyaç duyulmamaktadır. Daha çok bilgi toplumunda ihtiyaç olan kavramlar bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde bilginin bulunup, çoğaltılıp, yayımlanmasıdır. "Bilgi, toplumlarda iletişim teknolojileri ile dağıtılıp paylaşıldığı için sosyalleşmiştir" (Duran, 2002: 227).

BİLGİ TOPLUMU EĞİTİM ANLAYIŞININ ELEŞTİRİSİ

Toplumlar kendinden önceki toplumlardan aldığı bilgilerin ve kültürlerin üzerine yeni bilgiler ekleyerek ya da toplumda yanlış edinilen bilgi veya bilgiler varsa bunları düzeltmeye çalışarak mükemmeliyetçi bir topluma doğru gitmeye çalışırlar. Bilgi toplumuna geçmeden önceki tüm toplumların bir önceki toplumlardan almış oldukları bilgi birikimleri, çeşitli kültürleri ve tecrübeleri vardır. Ancak eğitim zaman içinde devamlı kendini yenileyen ve geliştiren bir olgu olduğundan, her toplum kendisinden sonra gelen toplumlara biriktirdiği bilgileri ve edindiği eğitim anlayışını aktararak hem eğitimde hem de bilgide onların gelişmesine yardım etmektedir. Bu durum insanlığın başlangıcında çok yavaş olmakla beraber, insanoğlunun eğitimi, bilgi birikimi ve deneyimi arttıkça insanların bilgi ve eğitimde mesafe kat etmeleri daha kolay hale gelmiştir. Toplumlar zaman içerisinde

(tarım öncesi toplumlar, tarım toplumları, sanayi toplumları, bilgi toplumları) evrelerini tamamlarken her evre bir önceki evreden daha kısa zamanda tamamlanmıştır.

Son yüzyılda ise toplumların sosyo-ekonomik yapılarında ve değer yargılarında pek çok değişiklikler olmuştur. Özellikle bu kavramlardan ekonomik gücü elinde tutan sanayi yerini bilgiye bırakmıştır. “Egemen gücün ekonomi olduğu ve fabrika yapılarında şekillendiği bu yüzyılın son dönemi, bilginin bilgiye uygulanır hale gelmesi ve bilginin bir sermaye aracı olmasıyla nitelik değiştirmeye başlamıştır” (Nair, 2001: 329). Artık insanlar bilgiye ve bilgi için gerekli olan eğitime giderek daha fazla önem vermeye başlamışlardır. Drucker’e göre bilgi toplumunda bilgiye sahip olan herhangi biri, her dört-beş yılda bir yeni bilgiler elde etmezse eskimiş biri varsayılacaktır (Drucker, 1993).

Bilgi toplumunu diğer toplumlardan ayıran diğer bir nitelikte değişimdir. Avcı vd.’ne göre bilgi toplumundaki fiziki ve kültürel çevredeki değişimin hızı daha önce hiçbir dönemde görülmediği kadar artmış ve her geçen gün de artmaktadır (Avcı, vd. 1992). İnsanlar bilgiye ulaşabilmek için özellikle modern teknolojiyi kullanmak zorundadırlar. “Toplumların geleceklerinin belirlenmesinde bilim ve teknolojiye gösterdikleri başarıların etkisi oldukça büyüktür” (Varol, 2002: 5). Bilgisayar ve internet ağı olan birçok yerde artık bilgiye ulaşmak eskisi kadar zor değildir. Ancak gelişmiş şehirlerdeki öğrenciler, bilgiye ulaşmak isteyenler çok rahat bir şekilde istedikleri bilgileri internetteki arama motorlarından arayarak ulaşabildikleri halde, bazı ilçe ve köylerde okuyan öğrenciler ve bilgiye ihtiyacı olan kişiler köy ve ilçelerinde internet ağı olmadığı için bu bilgilere ulaşamamaktadırlar. Bu durum özellikle köy okullarında okuyan öğrenciler açısından fırsat eşitliğini bozmaktadır.

Türkiye’deki eğitimcilerin özellikle de büyük şehirlerde yaşayan öğretmenlerin maaşları ve ek gelir ücretleri ancak hayatlarını idame ettirecek kadardır. Ücra köy veya kasabalarda yaşayan öğretmenlerin de ulaşım imkânları sınırlı olduğundan, çoğu öğretmen yeni çıkan kitaplardan, dergilerden, CD, süreli yayınlar gibi basılı yayınlardan kısıtlı olarak yararlanmaktadır. Evlerinde bilişim teknolojileri ve internet bağlantısı olan öğretmenlerin sayısı da hala istenilen seviyede değildir. Bu durum öğretmenlerin kendilerini istedikleri gibi yetiştirmelerini ve gelişmelerini engellemekte ve çağa ayak uydurmalarında, öğrencilere daha faydalı olmalarında ve kendilerini yetiştirmelerinde onları olumsuz olarak etkilemektedir.

Bazı öğrencilerin anne ve babalarının sosyo-ekonomik durumlarının iyi olması veya anne ve babalarının iyi eğitim almaları bu ebeveynlerin çocuklarına farklı davranmalarına, modernleşmeye açık olmalarına, teknolojiyi yakından takip etmelerine ve teknoloji kullanma bakımından çocuklarına birçok kolaylık sağlamaktadır. Bu çocuklar genellikle ilköğretime başlamadan basit olarak bilgisayar kullanmasını öğrenmekte ve bilgi toplumunun nimetlerinden faydalanmaktadırlar. Bu durum böyle ailelerde yaşayan çocukların farklı eğitim alarak kendilerini daha iyi yetiştirmelerini sağlamaktadır. Oysa bazı şehirlerimizde yaşayan dar gelirli ailelerin çocuklarının çok uzun yıllar kendilerine ait bir bilgisayarları olmamakta ve bu öğrencilerden bazıları bir ortaöğretim okulunu bitirene kadar bilgisayar kullanmasını bile öğrenememektedir. Bu durum da öğrenciler arasındaki eğitimde eşitlik ilkesini ortadan kaldırmaktadır.

Bilgi çağında yaşayan ve bilgiyi üreten toplumlar, bilgiyi evrensel olarak yayınlarken genellikle kendi dilini veya İngilizceyi seçmektedirler. Yayınlanan bilgi birçok bakımdan insanların işine yarayacak çok önemli bir bilgi olsa da çoğunlukla bilgi, İngilizce, Fransızca, Almanca gibi batı dillerinde olmaktadır. Dolayısıyla çok işimize yarayacak bu bilgileri öğrenebilmemiz veya kullanabilmemiz için yayımlanan toplumun dilini de bilmemiz gerekmektedir. Yayınlanan bu bilgiyi kendi dilimize çeviremediğimizde bilgi çok önemli olsa da bir işimize yaramayacaktır. Evrensel dil olan İngilizceyi birçok toplum öğrenmeye çalışmaktadır. Ancak bilgi toplumu evresine Çin, Japonya, İspanya, Hollanda vb. devletlerde girdiğinde bilgiye ulaşmak isteyenler bu devletlerin dillerini de öğrenmek zorunda kalacaklardır. Bu durum da tüm bu devletlerin dillerini öğrenmek çok zaman alacağı için çağdaş, yeni veya modern de olsa bazı bilgilere ulaşmak teknoloji olsa da yabancı dil bilinmediğinde çok zor olacağı benzetilmektedir.

Bilgi toplumlarında modernleşmek, teknolojiyi kullanabilmek ve bilgiye ulaşabilmek çok önemlidir. Baykan, enformasyon toplumunda teknolojik keşif veya teknoloji hâkimiyetinin, geleceği belirleyeceğini savunmaktadır (Baykan, 1995). Yani “gelecek bilgi toplumlarında teknolojinin elindedir” (Çelik, 1998: 55). Ancak

bazen tüm bunlar elinizin altında olsa da bilgiye ulaşabilmek için bir bilgisayar, internet ağı ve kurulum için gerekli modem vb. aletler para karşılığı satılmaktadır. Dolayısıyla dar gelirli insanlar bu parayı verememektedir. Tüm bu alet ve dökümanları ücretini ödeyerek alsalar dahi, her ay internet aboneliğinin aylık bir ücreti vardır. Bilgiye ulaşabilmek için gerekli olan alt yapıyı oluşturmak ve bunun içinde bir bedel harcamak gerekmektedir. Maddi durumu iyi olan aileler bu masrafları karşılayabilmekte ancak ekonomik seviyesi düşük olan bazı aileler bu masrafları karşılayamamaktadırlar. Dahası çocuklar internet cafelerden bilgiye ulaşmak isteseler bu defada ev ödevi siteleri belirli ücret karşılığı abonelik istemektedirler. O halde bilgi toplumu kısmen de olsa kapitalist bir sistem üzerine oturtulmuştur. Bilgiye ulaşabilmek için, alınacak bilginin bedelini mutlaka istenmektedir. Bu da bilginin, bedelini ödeyene verildiği ödemeyene verilmediği anlamına gelir. Bu durum eğitimde kapitalizmciği ön plana çıkarır ve eğitimde fırsat eşitsizliğini meydana getirir.

Merter'e göre, bilgi toplumlarında eğitim sadece sınıflarda öğretilen bir süreç değildir ve bilgi toplumlarında okulluktan okulsuzluğa doğru bir akım vardır (Merter, 2008). Ancak her ne kadar eğitim bilgi toplumlarında bilişim teknolojileri kullanılarak yapılsa da çocuklar her şartta temel eğitimlerini almalı ve teknolojiyi kullanarak nasıl bilgi ve eğitim sahibi olacaklarını öğrenmelidirler. Bunlar bir kılavuz aracılığıyla öğrenilebilecek becerilerdir. O halde eğitim öğretime başlayacak çocuklara, teknoloji ve eğitim için gerekli olan temel beceriler kazandırılana kadar öğretmenler tarafından kılavuzluk edilmelidir. Bilgi toplumunda veya "bilgisayar toplumunda işlerin birçoğu makinelerle yapılacağı için insanların fazlaca boş zamanı olacak ve insanlar bu boş zamanlarında zekâ gerektirecek işler yapmak zorunda kalacaklardır" (Merter, 2008: 17).

BİLGİ TOPLUMUNDA MODERN EĞİTİMİN GERÇEKLEŞTİREMEDİKLERİ

Toplumlar hakkında Mattelart, "Endüstri öncesi toplumun doğaya karşı bir oyun olmasına karşılık, endüstri toplumu üretilmiş doğaya karşı bir oyun, endüstri sonrası toplum ise kişiler arasında bir oyundur" (Mattelard, 2004: 63). demektedir. "Sanayi toplumunda eğitim, dönemin paradigmasına göre şekillenmektedir. Bu nedenle o dönemdeki eğitim pozitivisttir" (Çötök, 2006: 36). Bununla birlikte "sanayi toplumunun teknolojileri ile sanayi toplumunda kullanılan bilgi, sadece maddi üretimi karşılamak amaçlıdır ve bu da ancak o dönemlerdeki kıstaslara göre yeterli bulunmaktadır" (Çötök, 2006: 36). Bilgi toplumunda ise sanayi toplumunda kullanılan bilgiler artık yeterli değildir.

Hardt'e göre toplumlar, önemli atılımlar yaptıklarında, içinde buldukları gelişmelerden veya teknolojilerden daha farklı alanda bir gelişme veya teknolojileşme alanı bulduklarında yön değiştirerek bu yeni kavram toplumuna geçerler (Hardt, 2001). Tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş sürecini Hardt, "ekonomik modernleşme" olarak belirtmekte, sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişi ise "ekonomik post modernleşme" veya "enformatikleşme" süreci olarak belirtmektedir (Hardt, 2001). Toplumsal süreçlerin hepsinde toplumların gelişme süreci yön değiştirmiş ve bu yeni yön değiştirmiş sürece de süreçteki dinamiklere göre çeşitli isimler verilmiştir.

Bilgi toplumunda "özel sektörlerin çok büyük bir ağırlığı vardır. Kamu sektörü ise daha geri planda kalmaktadır. Devlet özel sektörü denetleme görevine sahiptir. Fakat bilgi üreten bilimsel ve teknik grupların devlet üzerinde yoğun bir baskısı söz konusudur ki buna engel olabilmek bilgi toplumunda mümkün olmamaktadır" (Çötök, 2006: 54). Bilgi toplumunda Göker'e göre bilgiyi üretenler ile bilgiyi ellerinde tutanlar güçlüdür (Göker, 2009). Bu nedenle bilgiyi üretenler ve ellerinde tutanlar toplumu yönlendirme işlevine de sahiptirler. Diğer taraftan Dura, bu konuda, bilgi toplumunda bürokrasi gitgide azalmaktadır. Bürokrasinin çoğu zaman verimliliği öldürdüğü ve girişimciliği engellediği gerçeği de bu toplumda ortaya çıkmıştır bu nedenle bilgi toplumlarında bürokratikleşmeye karşı bireylerde bir direnç söz konusudur (Dura, 1990) demektedir.

Bilgi toplumuna geçen Avrupa ülkelerindeki öğretmenlere, "Uluslararası Teknoloji Eğitimi Topluluğu (International Society for Educational Technology, ISTE) tarafından bilgi ve iletişim teknolojilerinin (bilgisayar, internet, kapalı devre ağlar vb.) kullanımını hakkında eğitim verilmektedir" (ISTE, 2000). Bu topluluk öğretmenlere eğitim veren programlara da destek olmakta ve başarılı olan programları belirleyerek ödüllendirmektedir. Bu topluluk gibi diğer toplulukların da "bilgi toplumunun öğretmenlerine, eksik olan gerekli temel becerileri kazandırma konusunda fikir verebileceği" (AECT, 2001) düşünülmektedir. Ancak teknoloji kullanımı hakkında eğitim veren toplulukların çok az olması, mevcut öğretmenlerin ancak çok küçük bir kısmına

eğitim vermesi demektir. Bu da bilgi toplumuna geçen ülkelerdeki öğretmenlerin teknoloji kullanımı ve öğretimi konusunda istenilen seviyede eğitilemedikleri ve teknoloji hakkında eğitim alması gereken öğretmenlerin de büyük bir çoğunluğunun bu eğitimi almadıkları anlamına gelir. Bu durum bilgi toplumu öğretmenlerinin teknoloji kullanımı ve teknoloji eğitimi gibi konularda yetersiz kalacaklarını göstermektedir.

Bilgi toplumunda bilgisayar ve internet sayesinde bilgi çok çabuk bir şekilde üretilebilmekte, yayılabilmekte, paylaşılabilen, faturaların öğrenilmesi, tahsilatı, para transferi gibi birçok işlem anında yapılabilmektedir. Ancak bu işlemlerin yapılabilmesi için teknoloji ile bazı gerekli sistemler hakkında bilgi sahibi olunması gerekir. Bunlar “öğretim yazılımları, hiper metin ve hiper ortam, sanal gerçeklik, yapay zekâ, zeki öğretim sistemleri vb.dir” (Tanyeri, 2006: 358). Bilgisayarların öğretim amaçlı kullanımına yönelik programlar genellikle öğrenme teorilerini temel alarak geliştirilmiştir. Bunların bazıları; Wenger ve Koschman’a göre Bilgisayar Destekli Öğretim (Computer Aided Instruction), Akıllı Öğretim Sistemi (İntelligent Tutoring System), LOGO Projesi ve Bilgisayar destekli ortak öğrenmedir (Wenger, 1987; Koschmann, 1996). Bilgi toplumunda okullarda eğitim veren öğretmenlerin büyük bir kısmı bu teknoloji kullanım yöntem ve tekniklerini bilmemektedir. Bu öğretim yöntem ve tekniklerin hizmet içi eğitimle öğretmenlere verileceği de meçhuldür. Bu durum bilgi toplumunun öğretmenlerinin teknolojik açıdan yetersiz kalacaklarını ve bu bakış açısıyla da çok uzun bir zaman bilgi toplumunun gereksinimlerini teknolojik açıdan yerine getiremeyeceklerini göstermektedir.

Bilgi toplumunda bireye öncelik verilir bireyden aklını kullanması, yeteneklerini ve yaratıcılığını sergilemesi beklenir. Bunu başarabilen bireyler toplumda iyi bir sosyal konuma ve statüye sahip olurlar. Ancak tüm bireyler bunu gerçekleştiremeyeceği için bilgi toplumunda yüksek bir sosyal statüye sahip olabilecek birey sayısı gittikçe azalacaktır.

Modern eğitim, öğretim programları ve öğrencilere eğitimin nasıl verileceği gibi konularda kendisini refah bir seviyeye çıkarmış gibi görünse de ülkelerin çoğunda hala fırsat eşitliği uygulaması tam olarak uygulanmamaktadır. Kız çocuklarının hepsi okula gönderilmemekte, hala öğretmeni olmayan okullar bulunmakta, taşınabilir eğitim nedeniyle öğrencilerin zamanlarının çoğu yollarda geçmekte, doğuda hava şartları yüzünden yolları kapanan köylerdeki çocuklar uzun zaman okula devam edememekte, birçok okulda bilgisayar, internet veya laboratuvar bulunmamaktadır. Birçok okulun sınıflarının mevcudu normalin çok üstündedir ve hala bu tür problemler toplumlarda çözüme kavuşmamıştır. Belki de daha farkında olmadığımız veya saymadığımız birçok engel öğrencilerimizin önünde bir çığ gibi durmaktadır. Bilgi toplumlarında insanlar açıklanamayan bazı olguları da ya görmemezlikten gelmekte ya da bilmemektedirler. Ayrıca Akar’a göre; sağlıklı eğitim verebilmek için okullarımızın ve sınıflarımızın istenilen normlara uygun olması gerektiğini belirterek bilgi toplumuna geçmiş veya geçememiş birçok toplumun en büyük probleminin bu olduğunu (Akar, 2007) vurgulamaktadır. Okullarda temel problemler çözülmeden, eğitim için gerekli alt yapı hazırlanmadan eğitim yapılmaktadır bu da bilgi toplumunda çözülemeyen bir diğer konudur.

Modern eğitimdeki problemlerinin bir diğeri ise eski öğretim programlarına göre yıllarca ders anlatan öğretmenlerdir. Okullara yeni bir öğretim programı gelse dahi öğretmenlerin büyük bir kısmı dersleri yine eski öğretim programına göre vermektedir. Aydede’ye göre bu durum, öğrencilerin hem gireceği sınavlarda başarısız olmalarına hem de diğer okullarda okuyan öğrencilerin seviyesine ve bilgi edinme durumuna göre değişiklik göstermektedir (Aydede, 2006). Bu da bilgi toplumundaki öğrencilerin tamamının aynı öğretim programına ve aynı sisteme göre eğitim alamamaları demektir. Bilgi toplumu ülkemizde tüm okullarda aynı eğitimi verme konusunda da yetersiz kalmaktadır.

Öğretmen merkezli yaklaşımlarda, merkezde öğretmen olduğu için toplumda öğretmen, otoriter istediğini yaptırın ve tüm bilgileri doğru bilen kişidir yargısı vardı. Ancak öğrenci merkezli yaklaşımlarda merkezde öğrenci vardır. Bilgiyi öğrenci bulur ve öğrenir, öğretmen sadece öğrenciye kılavuzluk veya yardım eder. Merkezde öğrencinin olması toplum açısından okulda öğretmenin, evde ise anne-babanın otoritesinin sarsılması demektir. Okulda öğretmen evde ise anne-baba daha önceleri merkezde iken şimdi öğretmen ve anne-baba bu liderlik veya otoriterlik durumunu kaybedecektir. Toplumun birçok kesiminde bu ne öğretmenin ne de anne-babanın işine gelmeyeceği için zamanla öğretmen-öğrenci veya anne-baba-çocuk arasında gizli bir

liderlik problemi ortaya çıkacak ve bu sürtüşme her zaman devam edecektir. Modern eğitim şimdilik bu probleme de çare bulamamaktadır.

Artık öğretmenlerin ders anlattıkları, öğrencilerin uslu uslu dinledikleri, öğretmenlerin her şeyi bildiğini sandıkları, öğrencilerin hiçbir şey bilmedikleri vb. (Gür, 2006: 34). Öğretmenlerin deney yaptığı, öğrencilerin izlediği devirler yeni öğretim programına göre geride kaldı. Artık öğretmenlerden yeni öğretim programının gereklerini yerine getirmeleri istenmektedir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu yeni öğretim programına göre eğitim almadıkları için dersleri gerektiği gibi işleyememekte bu da sıkıntı oluşturmaktadır. Dengeyi bulamayan öğretmenler ise bu durumda ya emekli olmakta ya da dersi baştan sağma işleyerek geçiştirmekte veya derste vakit öldürmektedirler. Bu öğretmenlerin ders verdiği öğrenciler, bir dönem sonra diğer çocuklara oranla eğitimde geride kalmakta hatta merkezi sınavlarda çoğunlukla bu gibi durumlardan dolayı başarısız olmaktadır. Bu sorun da modern eğitimin günümüzde çözemediği konulardan birisidir.

Okullarda kullanılmaya başlayan yeni öğretim programı, öğrencilerin ezberden uzak, fikir yürütebilme ve yaratıcılığını geliştirici yönde olması üzerinedir. Ersoy vd.'ne göre ezberden uzak, yaşayarak yaparak öğrenme özellikle laboratuvarlı Fen ve Teknoloji, Kimya, Biyoloji gibi derslerde olmalıdır (Ersoy, vd. 2006). Modern toplumdaki eğitimin bir diğer özelliği öğrencinin deneyleri kavrayarak kendisinin yapmasıdır. Oysa birçok okulda laboratuvar olmadığı gibi bazı okullardaki sınıf mevcutlarının fazla olmasından dolayı laboratuvar sınıfları bozularak normal sınıflara çevrilmiş ve ders işlenen sınıflar haline getirilmiştir. Bu da modern toplumların bir taraftan eğitimi geliştirmeye çalışırken diğer taraftan oluşan olumsuzlukları çözemediği anlamına gelmektedir.

Tütengil'e göre eğitimde modern sayılan bir ülke öğretim programını değiştirerek yeni bir öğretim programını okullarında uygulamaya koyduğunda ve bu öğretim programını uygulayarak olumlu sonuç aldığına diğer devletler de bu öğretim programını olduğu gibi alıp kendi ülkelerinde uygulamaya çalışırlar (Tütengil, 1998). Bazı ülkeler, aldıkları bu yeni öğretim programını sosyal kültürlerine göre değiştirerek uygular. Bazı ülkeler ise, öğretim programını olduğu gibi direk alarak okullarında uygulamaya çalışırlar. Oysa Tezcan'a göre demokratik toplumlar, demokratik kişilik yapısına sahip kişiler yetiştirmelidir. Toplumumuzda ise hala otoriter yapı egemendir (Tezcan, 2002). Öğretmenler toplumumuzda hep merkezde olduklarından yeni öğretim programına pek alışamadılar. Öğretmenler yeni öğretim programını sosyal kültürlerine göre değiştirerek uyguladıkları için programı aslına uygun olarak uygulamada yetersiz kaldılar. Dolayısıyla bilgi toplumunun öğrenci merkezli programı, kültür farkından veya sosyo-ekonomik sebeplerden dolayı aslına uygun olarak kullanılmayan ülkelerde, aslına uygun olarak titizlikle kullanılmadığı için başarısızlığa uğramıştır.

Bilgi toplumlarında insanlar devamlı bilgiyi takip ettiklerinden, oyun oynamaya, eğlenmeye ve zamanlarının bir bölümünü kendilerine ayırmaya vakit bulamamaktadırlar. Bu durum bilgi toplumu insanlarını tek düze bir hayata alıştırmıştır. İnsanlar apartmanlarda yaşamakta ve birçok insan komşusunu tanımamaktadır. Bu durum insanları bir robottan farksız bir hale getirmiştir. Bilgi toplumunda insanlar artık robottan farksız verilen işleri yerine getirmekte, istenileni yapmakta ve saati saatine hareket etmektedir. Faucault'a göre kentlerin giriş ve çıkışlarına birer görevli yerleştirsel robotlaşan ve bir taraftan diğer tarafa koşturan robottan farksız insanlar görebiliriz (Faucault, 1992). İnsanlar bilgi toplumunda insanlıktan çıkıp, mekanikleşen birer makine haline dönüşmüşlerdir.

Nasıl ki "ilkel toplumda doğal çevre, tarım toplumunda kültürel ve dini motifler, sanayi toplumunda ekonomik unsurlar öncelikli ise bilgi toplumunda da insani nitelik, yetenek olarak bilgi ve bilgi teknolojileri etkilidir" (Erkan, 2000: 61). Yücel'e göre bilginin elde edilmesi ve kullanılması için gerekli teknolojiyi kullanamayan bireyler bu toplumda kaybedenler tarafında olacaktır (Yücel, 2006). Bireyler bilgi toplumunda, teknolojiyi fazla kullanarak onun esiri olacak dolayısıyla "çevresindeki olaylara karşı ya duysuz ve tepkisiz ya da aşırı tepkide bulunacak, yaşamını sorgulayamayacaktır. Birey teknolojinin hâkimiyeti altına girerek yaşamın öznesi olmak yerine yaşamın nesnesi haline dönüşecektir" (Çötök, vd. 2006: 462).

Bilgi toplumlarında bilimin kesinliği devamlı çelişkiye düşecektir. Dolayısıyla "post modernist söylem içinde ortaya çıkan bilim anlayışı, bilimde muhtemel belirsizlik, görecelilik ve rastlantısallık ilkelerini ön plana çıkartacaktır" (Şaylan, 1999: 154). Bu da bireylerin bilimden hatta mutlak bilgi gibi kavramlardan kuşkulandıklarını sağlayacaktır. Bilgi toplumlarında birey teknolojiye yararlanarak "bilgisayar ve internet ile

anında geri dönüt aldığından her yaptığı öğrenme için hemen ödüllendirilecek, yine öğrenciler çeşitli bilgisayar programları ile yaratıcılıklarını kullanarak yeni ürünler ortaya çıkarabileceklerdir” (Eskicumalı, vd. 2001: 170). Ancak bilgisayar destekli eğitim çok fazla kullanıldığında öğrenciler arası sosyal iletişimi ve etkileşimi öldürecektir.

İnternet, şimdilik bilgi deposu olarak birçok alanda sınırsız bilgiye sahiptir ve sahip olmaya devam edecektir. İnternette belli bir konuda farklı görüşlerin yer aldığı birçok içerik söz konusu olacaktır. Bu nedenle öğrenciler farklı görüşlerle düşüncelerini zenginleştirebilecekler. Bununla birlikte internetteki bu yoğun bilgi birikimi aynı zamanda bilgi kirliliğine de yol açacaktır. Bilimsel olmayan bilgiye de sahip olması nedeniyle internetteki bilgilerin bir kısmı bilimsel değildir. Hatta bazı siteler bireyler için sakıncalı olacaktır. Bilgi toplumunda bireylerin bu sitelere girmesi ve internette olumsuz ve yasaklı sitelerin açılmasının engellenmesi de şimdilik mümkün olmamaktadır.

Mason’a göre yanlış bilgilerin bireylerin yaşam ya da ölümlerini etkiler boyutta olabileceğini ve doğru bilgiye ulaşmanın bizim alacağımız tedbirlerde ve bizim sorumluluğumuzda olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca insanlar ve onların çalışmaları üzerine çok fazla bilgi üretmenin bu hatayı tetiklediğini belirtmektedir (Mason, 1986). Bu durum da bilinçsiz internet kullanan bireyler bazen dönüşümü çok zor olan bazen de olmayan çeşitli hatalarla baş başa kalacaklardır.

Eğitim programlarının odak noktasını toplumsal temelli eşitlik, dürüstlük, çoğulculuk, yaşam ve insanın yüceliği ile ilgili her şey oluşturmaktadır. Beijer vd. bu konuda öğrenenlerin toplumsal temelli ilkelerini ve yaşamsal yeteneklerini (düşünme, sorgulama, paylaşma, iletişim vb.) geliştirmeleri için eğitim programları, öğrenen ve öğretenlerin tecrübelerini işin içerisine katacak kadar esnek olmalıdır (Beijer, vd. 2001) demektedirler. Ancak uygulamada sıkıntı çekilen bilgi toplumunun öğretim programlarından, olumlu davranışlar beklemek şimdilik mümkün görünmemektedir.

Kumtepe’ye göre, bilgi toplumunda bilgisayarlara yönelik en önemli eleştiri, öğrencileri sosyal hayattan izole etmesidir. Öğrenciler zamanlarının büyük kısmını bilgisayar karşısında geçirmekte, bu süre içerisinde de sosyal yeteneklerinde herhangi bir gelişme, ilerleme söz konusu olmamaktadır (Kumtepe, 2006). Eğitim ve öğretimde yapılan en büyük yanlışlıklardan birisi de “bilgi toplumunda öğrencilerin düşünme özelliklerini dikkate almadığımız gibi, isteyerek ya da istemeyerek, düşünme yeteneğini geliştirmekle hiçbir ilgisi olmayan ve ezberciliği adeta teşvik edici bir davranış içine girilmesidir” (Binbaşıoğlu, 2003: 114).

Dünyadaki devletlerin birçoğu kendi eğitim sisteminden memnun değildir ve devamlı olarak eğitim sistemleri ile ilgili problem yaşamaktadırlar. David Jonassen bu problemlerin, “iyi yapılandırılmış problemlerden, eksik yapılandırılmış problemlere doğru uzanan bir dağılım gösterdiğini” (Jonassen, vd. 2003: 22) belirtmektedir. Dünyada eğitim sürecine katılan bireylerin sayısı giderek artmaktadır. “Her kademedeki eğitim kurumları teknolojik imkânları kullanarak insanların bilgi ve beceri düzeylerini yükseltmektedir. Buna karşılık eğitimden yararlanamayanların sayısında bir azalma değil, artma olduğu ileri sürülmüştür” (Balay, 2004: 65). Bu da bilgi toplumunda eğitim ve öğretimin tüm bireylere sunulamadığının hatta eğitim öğretimdeki imkânların bireylere ulaştırılmasında yetersiz kalındığının bir kanıtıdır.

Bilgi toplumunda, bilgiye ulaşarak kendini geliştiren “İnsanların, dünyanın başka bir ucundaki insanlarla anında görüşüp, onlarla her türlü bilgiyi paylaşmayı, ürünlerinden haberdar olmayı ve ticaret yapabilmeyi öğrenirken, bu süreçte gelişimini tamamlamış zengin ülkelerin, geri kalmış ülkeleri sömürerek daha da zayıflatacağı endişesini de gün yüzüne çıkarmıştır” (Balay, 2004: 65).

Senge, bugünkü işleyişleri bakımından okulların öğrenen kurumlar olmadıklarını ileri sürmektedir. Okulların aşırı kurallı olmaları, öğretim sürecinde bu aşırı kurallılığa uymak zorunda kalmaları, yöneticilerin işbirliğiyle çalışmaya alışkın olmaması, açık ve birleştirici bir vizyondan yoksunluk ve okul etkinliklerinin birbirinden kopuk biçimde yürütülmesi vb. durumları öğrenen örgütler olarak okulların önündeki en önemli engeller olarak görmektedir (Senge, 1990). Yine Senge’ye göre okul kavramı, mevcut işleyişte girişimcilik ruhu ve ileri görüşlülüğün olduğu yerlerden daha çok emirlerin yerine getirildiği yerleri çağrıştırmaktadır (Senge, 1990). Bu da okulları girişime açık kurumlar olmaktan çıkarmakta ve var olan statükoyu uygulayan kurumlar

haline getirmektedir. Dolayısıyla okullar da bilgi toplumunda üzerilerine düşen görevleri tam anlamıyla yerine getiremeyen kurumlar arasındaki yerini almıştır.

YÖNTEM

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden 'durum çalışması deseni' kullanılmıştır. Durum çalışması deseni, güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi (içeriği) içinde çalışan ve olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan, görgül bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 277; Cohen ve Manion 1997: 106).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sanayi toplumundan çıkmış veya çıkmakta olan ülkeler, bilginin gücünü kavrayarak atılımlarını bilgiye ulaşma, bilgiyi üretme ve bilgiyi kullanma yönünde yapmalıdırlar. Bilginin elde edilmesi, kullanılması ve pazarlanması için toplumlar, öncelikle gerekli teknolojiyi elde etmeli ve bu teknolojiyi çok iyi bir şekilde planlı ve akıcı olarak kullanmalıdırlar.

Bilgi toplumunda, bilgiye her an ulaşabilmek için bütün okullardaki öğretmenlerin ve öğrencilerin eksiksiz olarak bilgisayara, internete ve çoklu ortam kaynaklarına erişimlerini sağlamak gerekmektedir. Ancak günümüz şartlarında ülkenin her yerinde (köy, kasaba, ilçe hatta bazı illerde) bu uygulamayı yapmak henüz mümkün değildir. Dolayısıyla şehirlerde yaşayan öğrenciler ile taşralarda yaşayan öğrenciler arasında bilgiye ulaşma bakımından eğitimsel farklılıklar oluşmaktadır. Bu farklılıkları ortadan kaldırmak için ülkemizin her tarafındaki okullara ve sınıflara bilgisayarlar konulmalı, internet bağlanmalı ve aktif olarak tüm öğrenciler derslerde internetin imkânlarından faydalanmalıdırlar.

Bilgi toplumuna geçen Avrupa ülkelerindeki öğretmenlere, Uluslararası Teknoloji Eğitimi Topluluğu (International Society for Educational Technology) "bilgi ve iletişim teknolojilerinin (bilgisayar, internet, kapalı devre ağlar vb.) eğitimde kullanımını hakkında eğitim vermektedir ve bu topluluk öğretmenlere eğitim veren çeşitli programlara da destek olmakta ve başarılı olan programları belirleyerek ödüllendirmektedir" (ISTE, 2000). Bu topluluk gibi diğer toplulukların da "bilgi toplumunun öğretmenlerine, eksik olan gerekli temel becerileri kazandırma konusunda yardım edebileceği veya fikirler verebileceği (AECT, 2001). tarafından düşünülmektedir. Ancak günümüzde teknoloji kullanımı konusunda eğitim veren toplulukların çok az olması mevcut öğretmenlerin çok az bir kısmına eğitim verilebilmesi demektir. Bu durum bilgi toplumuna geçen ülkelerdeki öğretmenlerin teknoloji kullanımı ve öğretimi konusunda istenilen seviyede eğitilemedikleri, teknoloji hakkında eğitim alması gereken öğretmenlerin ise büyük bir kısmının bu eğitimi almadıkları veya alamadıkları anlamına gelmektedir. Bu da bilgi toplumu öğretmenlerinin teknoloji kullanımı veya teknoloji eğitimi gibi konularda hala istenilen düzeyde olmadıkları anlamına gelmektedir. Bu nedenle gerek Milli Eğitim Bakanlığı ve gerekse çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından öğretmenlere hizmet içi eğitimlerle teknolojiyi, interneti ve bilgisayarı etkin olarak kullanabilme becerisi kazandırabilecek çeşitli eğitimler verilmelidir.

Öğretmenlerin ders anlattıkları, öğrencilerin sınıfta uslu uslu dinledikleri, öğretmenlerin her şeyi bildiklerini sandıkları, öğrencilerin hiçbir şey bilmedikleri... (Gür, 2006: 34) öğretmenlerin deney yaptığı ve öğrencilerin izlediği devirler bilgi toplumunun modern öğretim anlayışına göre gerilerde kaldı. Artık öğretmenlerden, öğrenci merkezli olan yeni modern öğretimin gereksinimlerini yerine getirmeleri istenmektedir. Milli Eğitim Bakanlığında görevli birçok öğretmen yeni öğretim programına göre eğitim almadıkları için, dersleri gerektiği gibi işleyememekte bu da öğrenciler açısından sıkıntı oluşturmaktadır. Bu olumsuz durumları önleyebilmek için öğretmenlere, kendilerini modern dünyada nasıl yenileyecekleri ve nasıl geliştirecekleri ile ilgili gerekli kurum ve kuruluşlar tarafından hizmet içi eğitimler verilerek tüm öğretmenler çağın gereksinimlerine uygun olarak yetiştirilmelidir.

Bilgi toplumunda insanlar mekanikleşmeden uzak, hayatlarını eğlenceli ve dolu dolu bir şekilde yaşayarak devam ettirebilmeleri için teknolojiye karşı kendilerine yeteri kadar zaman ayırmalı, bazı dönemlerde bilgisayar, internet ve kitle iletişim araçları gibi modern teknolojinin nimetlerinden uzak durarak kendilerini dinlendirmelidirler.

KAYNAKLAR

- AECT (Association for Educational Communications and Technology). (2001). EDTECH "Island and Island Second Life Contributions Considered for National Educational Technology Plan". Web: <http://www.aect.org/Default.asp> 13.12.2010 tarihinde alınmıştır.
- Albayrak, H. (2006). "Eğitim Tarihi Üzerine". Web: <http://www.oflular.com/yazi/egitim-tarihi-uzerine> 15.12.2010 tarihinde alınmıştır.
- Akar, Z. (2007). "Yaşama Sürecine Sivil Toplum Katılımı: Bir Sistem Arayışı". Konulu Panel Tutanağı, Ankara: TBMM Eski Cumhuriyet Senatosu Salonu.
- Akın, B. (2006). "2000 Yılına Doğru Bilgi Toplumu Üzerine Genel Bir Değerlendirme ve bilgi Ekonomisinin Özellikleri". Web: <http://bilgitoplumu.blogspot.com/2006/10/2000-ylna-doru-bilgi-toplumu-zerine.html> 04.09.2011 tarihinde alınmıştır.
- Aktan, C. C. ve Tunç, M. (1998). "Bilgi Toplumu ve Türkiye". *Yeni Türkiye Dergisi*, 4(19): 118–134.
- Avcı, N., Taşçı, C., Derman, D. Erdoğan, N. ve Köymen, Ü. (1992). "Enformasyon Toplumu ve Eğitim Sistemine Etkileri". Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Aydede, M. N. (2006). "İlköğretim Altıncı Sınıf Fen Bilgisi Dersinde Aktif Öğrenme Yaklaşımını Kullanmanın Akademik Başarı, Tutum ve Kalıcılık Üzerine Etkisi". Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
- Balay, R. (2004). "Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim". *Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2): 61-82.
- Baykan, V. (1995). "Enformasyon Toplumunda Eğitim". *IV. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi*, 1-3 Kasım 1995, Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Beijer, Mai ve Bolin, Staffan (2001). "Curriculum Development for Social Inclusion". *Final Report Of Regional Seminar Held In Vilnius, Lithuania*, 5-8 December 2001.
- Binbaşıoğlu, C. (2003). *Eğitim ve Öğretim Üzerine Yazılar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Cleveland, H. (1985). "The Twilight of Hierarchy: Speculations on the Global Information Society". *Public Administration Review*, 45(1): 188.
- Cohen, L. ve Manion, L. (1997). *Research Methods in Education*. London: Routledge.
- Çelik, A. (1998). "Bilgi Toplumu Üzerine Bazı Notlar". *Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 15(1): 53-59.
- Çelik, M. (2004). *Bilgi ve Hikmet, Enformasyon Toplumunun Belleği*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Çoban, H. (1996). *Bilgi Toplumuna Planlı Geçiş, Bilgi Toplumuna Geçmek İçin Stratejik Planlama ve Yönetim Bilgi Sistemi Uygulaması*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Çötök, A. N. (2006). "Sanayi Toplumundan Bilgi Toplumu Geçiş Sürecinde Eğitim Olgusu". *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Dura, C. (1990). *Bilgi Toplumu*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Duran, H. (2002). *Endüstri Çağının Dinamikleri*. İstanbul: Değişim Yayınları.
- Drucker, P. (1993). *Kapitalist Ötesi Toplum*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Erkan, H. (1992). *Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Erkan, H. (1998). *Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme*. (Bilim Dizisi). Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Erkan, H. (2000). *Ekonomi Sosyolojisi*. İzmir: Barış Yayınları.
- Ersoy, N. ve Bayram, H. (2004). "Kavram Haritası ve Deney Yönteminin Fen Öğretiminde Başarıya Etkisi". *VI. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Kongresi*, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul.
- Eskicumalı, A. ve İşman, A. (2001). *Eğitimde Planlama ve Değerlendirme*. Adapazarı: Değişim Yayınları.
- Foucault, M. (1992). *Hapishanenin Doğuşu*. Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara: İmge Kitabevi.

- Geray, H. (2003). *İletişim ve Teknoloji*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Göker, A. (2009). "Bilim ve Teknoloji Politikalarına Giriş İçin 'Enformasyon Toplumu' Üzerine Kavramsal Bir Yaklaşım Denemesi". *Mülkiye Dergisi*. 25(230).
- Gür, B. (2006) "Öğrenci Merkezli Eğitimin Çıkmazları". *Eskiye Dergisi*, (3): 34-35.
- Hardt, Negri Michael (2001). *Antonio: İmparatorluk*. Çev. Abdullah Yılmaz, İstanbul: Afa Yayınları.
- İrızık, G. (2002). "Bilgi Toplumu mu, Enformasyon Toplumu mu, Günce, 24(6): 6.
- ISTE (International Society for Technology in Education) (2000). "Technology Performance Profiles for Teacher Preparation, International Society of Technology in Education". <http://cnets.iste.org/index3.html> 15.11.2009 tarihinde alınmıştır.
- Jonassen, D., Howland, J., Moore, J. ve Marra, R. (2003). "Learning to Solve Problems with Technology: A Constructivist Perspective". (2nd ed.). Columbus, OH: Merrill, p. 21-24.
- Kocacık, F. (2003). *Toplumbilim Ders Notları*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Koç, O. ve Şen, A. (2006). "Bilgi Toplumunun Taşıdığı Risk Unsurları". Web: http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=197 18.12.2010 tarihinde alınmıştır.
- Koschmann, T. (1996). "Paradigm Shifts and Instructional Technology". Web: <http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:Nz-Bv1As5IEJ:www.ascilite.org.au/conferences/melbourne01/pdf/papers/koschmann.pdf+Paradigm+shifts+and+instructional+technology&hl=tr&gl=tr&sig=AHIEtbTZ0NpPpO870Plvp40aJohFUK3Bew> 10.12.2010 tarihinde alınmıştır.
- Kumon, S. (1992). "From Wealth to Wisdom: A Change in the Social Paradigm". Web: <http://portal.acm.org/results.cfm?coll=Portal&dl=GUIDE&CFID=17162071&CFTOKEN=67500004> 01.05.2011 tarihinde alınmıştır.
- Kumtepe, A. (2006). "The Effects of Computers on Kindergarten Children's Social Skills". *The Turkish Online Journal of Educational Technology*. 5(4): 2.
- Kurtulmuş, N. (1996). *Sanayi Ötesi Dönüşüm*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Mason, R. (1986). "Four Ethical Issues of the Information Age". *Management Information Systems Quarterly*, 10(1): 8.
- Mattelart, A. (2004). *Bilgi Toplumunun Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Merter, F. (2008). *Bilgi Toplumunun Eğitim Anlayışı*. Bilgi Toplumu ve Eğitim Dersi, Doktora Ders Notları, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Nair, G. (2001). "Bilgi'nin Değişen Anlamı ve Kavram Tartışmaları". *Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, p. 329–336, April 2001.
- Poloma, M. (1993). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Senge, P. (1990). *The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization*. New York.
- Stewart, A. T. "Bilgi Toplumu ve Özellikleri," Web: http://www.canaktan.org/yeni-trendler/bilgi-toplumu/bilgi_toplumu-ozellik.htm 03.01.2011 tarihinde alınmıştır.
- Şaylan, G. (1999). *Değişim Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Tanyeri, T. (2006). *Bilgisayar Destekli Öğretim ile İlgili Temel Kavramlar Öğeleri Kuramsal Temelleri ve Uygulama Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Tezcan, M. (2002). *Postmodern ve Küresel Toplumda Eğitim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Törenli, N. (2004). *Enformasyon Toplumu ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Türkiye Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, (2009). "e-tarım ve 2023 Yılı," Web: http://www.tarim.gov.tr/arayuz/10/icerik.asp?efl=bilgi_islem/index.htm&curdir=%5Csanal_kutuphane%5Cbilgi_islem&fl=etarim_2023.htm 11.01.2010 tarihinde alınmıştır.

- Tütengil, C. O. (1998). *Atatürk'ü Anlamak ve Tamamlamak*. Ankara: Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık.
- Varol, N. (2002). "Bilişim Teknolojilerinin Eğitim Kurumlarında Kullanımları ve Eğitimcileri Rolü". *Akademik Bilişim Konferansları*, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Yıldırım, İ. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yücel, İ. H. (2006). *Türkiye'de Bilim Teknoloji Politikaları ve İktisadi Gelişmenin Yönü*. Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları.
- Wenger, E. (1987). "Artificial Intelligence and Tutoring Systems: Computational and Cognitive Approaches to the Communication of Knowledge". <http://portal.acm.org/citation.cfm?id=42185> 14.12.2010 tarihinde alınmıştır.
- World Summit on the Information Society, (2003). Ceneva. Web: <http://209.85.229.132/search?q=cache:dDuMCPKE1S8J:www.iccwbo.org/businessatwsis/wsis2003/mainpages/position/preparations/WSIS%2520Summary.pdf+World+Summit+on+the+Information+Society+10-12+December+2003&hl=tr&ct=clnk&cd=7&gl=tr> 27.12.2010 tarihinde alınmıştır.
- Zijderveld, A. (1985). *Soyut ve Toplum*. Çev. Cevdet Cerit, İstanbul: Pınar Yayınları.